

práve sochou. Ušiloval som sa nahmatat ducha času v koncepcii, spojil ju do univerzálnej syntetickej výpovede... Preto som začal elementárnosťou, akoby od základnej bunky, nie tým, čo môžeme vidieť v mikroskope, ale mojou bunkou, mojim základným kameňom – vedomím počiatku. Svoj sochársky svet som stavala postupne od základov. Začínal som cyklami Organické formy, Bioformy – tie som odlieval do farebnej hmoty. Boli to objemy uzavreté v potenciálnej energii, ktorá v Bioštruktúrach začala modifikovať akoby organické architektúry. Takto som krok za krokom ako malé diela postupoval a zmocoval sa reálneho trojrozmerného priestoru. V sedemdesiatych rokoch som veľmi intenzívne počítval prírodu, skutočne, stromy mi podali pomocnú ruku, od stromov som sa ušil žiť a neustupovať z cesty. Stromy ma nesklamali. V petržalskom parku som si zamiloval majestátne platany; objavil som v nich živé bytosti. Sú mocné, pevne zakorenené, svojimi konármi slobodne objímajú priestor. Fascinovala ma ich mohutnosť a farba kmeňa, kmeňa ako ľudského tela... Bolo to obdobie, keď som robil priestorové Asociácie, a stromy v tom zohrali dôležitú úlohu. Už názov cyklu Asociácie hovorí o šírke a prelínaní časových rovín.

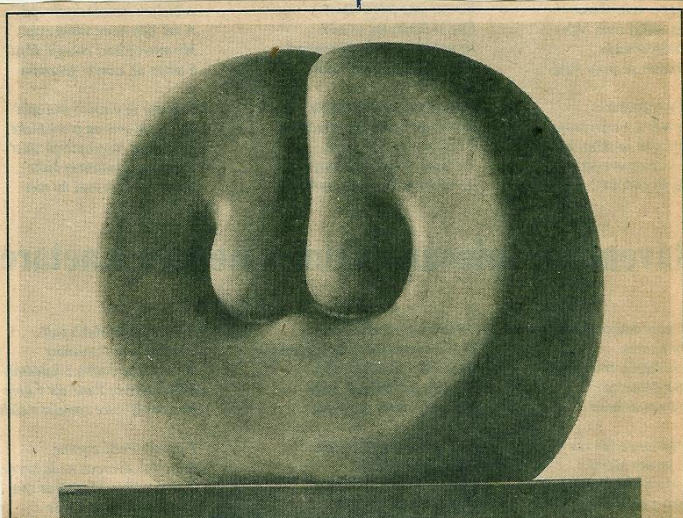
Minulosť, prítomnosť a smerovanie do budúcnosti – to je permanentný proces. Aj v našom vedomí sa pohybuje na všetky strany, niet vymedzenia vpredu, vzadu, napravo a naľavo, je len všeobjímajúci priestor: minulosť je zároveň prítomnosťou a prítomnosť v každom okamihu prekračuje prah budúcnosti. V týchto meditáciách som objímal hmotu, dotýkal sa jej prstami tak, aby myšlienka vstupovala do nej, v prežívaní sa modifikovala do sochárskeho tvaru. Zrodenie Venuse – to je symbol, aký sa z názvov rodí ľudský tvar, ešte sa len hľadá v priestore, hľadá svoju dimenziu, ešte nemá definitívny tvar. V symbióze človeka a prírody som videl a vidím východisko, smerovanie do budúcnosti. V starých kultúrach vládla úcta k prírode: stromy, kozmos – to všetko tieto kultúry personifikovali, oduševnili, priblížili človeku. Iba moderná doba zrušila tento posvätný zákon. Človek v nespočetných zápasoch dobýval prírodu a pyšne a spupne nad ňou víťazil... O tom všetkom som uvažoval v Asociáciách, v takpovediac štruktúre lásky som sa pokúsil vyjadriť symbiózu človeka a prírody, človeka a vesmíru. Puto, ktoré nás spája, je obsiahnuté v každej bunke, len v uvedomení si tejto väzby hľadáme východisko, smerovanie, pozitívnu budúcnosť.

L. T.: Tým, že ste riešili otázky kategórie priestoru (priestor je aj politická, ideologická, v najširšom slova zmysle kultúrno-politická kategória), ste vlastne v nefalšovanom význame angažovaný umelec.

J. Rusňák: Priestor je základným fenoménom existencie vesmíru, prírody, človeka, teda aj spoločnosti. Všetko sa odohráva v priestore, rastie, rozvíja sa, ale z nedostatku priestoru aj zaniká, retarduje, spoľuže sa. Jestvuje priestor v priestore: krajina, mesto, dom, v ktorom bývame, spoločnosť, v ktorej žijeme... Politický priestor ideologický, kultúrny... Počítovanie priestoru v soche zahŕňa všetky tieto možnosti. A mnohé ďalšie, ktoré vystupujú z podvedomia, kolektívneho nevedomia. To však neznamená, že každý sochár vie do slobodného politického priestoru aj slobodne vstupovať. Vie ho zaplniť iba popísne, banálne, historizujúce, ilustratívne, dokumentárne, čo so skutočnou sochou nemá veľa spoločné. Takýto sochár vkladá do voľného, slobodného priestoru čosi obmedzujúce, dogmatické, netvorí duchovný priestor, ale naopak, spoľuže ho, obmedzuje. V takomto chápaní priestor ako pocit slobody umiera.

L. T.: Koncom šesťdesiatych rokov nemalo umelcov čiastočne rezignovať na svoje poslanie. Zvolili si však také médiá alebo taký spôsob vyjadrovania, ktoré mali podľa nich údernejšiu, aktuálnejšiu výpoveď – širší akčný rádius. Tak napríklad spisovateľ Vladimír Mináč rezignoval na románovú tvorbu, aby sa venoval výlučne eseji; výtvarný umelec Jozef Jankovič opustil sochárstvo a venoval sa grafike. Týka sa to aj ďalších, napríklad takého dobrého sochára, akým je Vladimír Havla. Čo bolo príčinou tohto javu?

J. Rusňák: Koncom šesťdesiatych rokov vstupovali do nášho umenia, do našej kultúry nové vyjadrovacie prostriedky ako napríklad televízia. Nastala potreba využiť televíziu, dajako ju integrovať, nájsť špecifický spôsob, akým sa priložiť najširším vrstvám obyvateľstva – priamo vstúpiť do domácnosti. Priveľmi sa týmto novým médiám verilo, umelo sa predbiehal vývoj. Tak vznikali akási pocti vývoja ako jednosmerného pohybu, ktorý vedie kdesi za hranice tradičných disciplín. Mnohým kolegom sa zdalo sochárstvo nenávratne stratené, neaktuálne, podobne sa chápal obraz – ako niečo prežité. Ako prežité haraburdie. Priveľmi sa zdorážňoval racionálny aspekt procesu tvorby, cit ostal v úzadí, nebolo aktuálne hlboko prežívať, ponárať sa do hĺbky. Pravda, ak sochár robí grafiku alebo maľuje, stále sa pohybuje v oblasti výtvarného umenia, neprekračuje hranice, ale ich ani nestiera – je univerzálnym tvorcom v rámci výtvarnej kultúry. Nik mu nemôže brániť, aby nakrútil film, zložil pieseň alebo vytváral iné aktivity, lenže v tomto prípade už opustil pole výtvarnosti. Takáto prax sa považovala za pokračovanie a smerovanie vývoja výtvarného umenia. Vznikali tak a hromadili sa kamufláže a mystifikácie. Bol to aj určitý exhibicionizmus, ktorý vychádzal z neschopnosti vyjadriť sa sochou alebo obrazom. Uvedomoval som si tento druh nebezpečenstva, bola to do určitej miery z núdze cnosť. Je to už raz tak, socha je najmenej vhodná na vyjadrovanie „aktuality týždňa“, pre skutočného tvorca je neúčinné, aby každú chvíľku preskakoval ako vrabec z jedného konárka na druhý. Socha musí vydržať najmenej tisíc rokov. Pravda, nemyslím na trvácnosť materiálu, ale na silu myšlienky. Sochár musí svoje médium naplniť niečím obsiahlejším, univerzálnejším, ako to robili Egypťania, Indovia a Gréci. Tendenčnosť som prenechával tým povrchnejším a labilnejším, dožil som aj exhibicionizmus, nech aspoň na chvíľu uplatnia svoj talent. Skutočne, tej nešťastnej televízii sa na škodu vedí pokračovať, lepšie povedané požrať jemné vlákna špecifik umeleckých druhov a žánrov. Dnes už to vieme identifikovať, myslím, že sa nám podarí prenechať televízii len také miesto, aké jej patrí v systéme médií.



Bioforma

Snímky archiv